

YARATICI EKONOMİ YAKLAŞIMI ÇERÇEVESİNDE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL SERMAYE SEVİYESİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ANALİZ

İsmail Seki

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Yard. Doç. Dr.

Prof. Dr. Ramazan Aydın Yerleşkesi, 17200, Biga-Çanakkale

ismailseki@comu.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3668-7249>

Özet

Bölgesel kalkınma yaklaşımlarından olan yaratıcı ekonomi yaklaşımının itici gücünü yaratıcı sınıf oluşturmaktadır. Yüksek eğitim almış kişilerin oluşturduğu yaratıcı sınıfın kalite ve etkinliğinin artırılması bölgesel kalkınmayı da artıran bir etmen olacaktır. Sosyal sermaye olgusu tıpkı yaratıcı ekonomi gibi kalkınma literatüründe nispeten yeni bir kavram olmakla beraber, özellikle beşeri sermaye ve insani kalkınmaya olan etkileri bakımından hayati bir rol üstlenmektedir. Sosyal sermaye bakımından gelişmiş olan yaratıcı sınıf bölgesel kalkınmada öncü bir rol üstlenecektir. Çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye seviyeleri frekans analizi yöntemi ile ölçülmüş ve analiz edilen öğrencilerin tolerans seviyelerinin ve bölgesel bağlılıklarının yeterli düzeyde oldukları ancak özellikle güven ve ağ-bağlantıları bakımından sosyal sermaye yapısının eksik yetersiz olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin güven ortamına kavuşmasını ve ağ-bağlantıları kurmalarını sağlayıcı politikalar uygulanarak sosyal sermaye seviyesi artırılabilir. Böylece yaratıcı sınıfın kalite ve etkinliği artırılarak bölgesel kalkınmada ivme kazanılabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sermaye, Sosyal Sermaye Endeksi, Yaratıcı Ekonomi, Yaratıcı Sınıf.

JEL Kodu: O, 34, O35, R11.

**AN ANALYSE FOR DETERMINING SOCIAL CAPITAL LEVEL
OF UNIVERSITY STUDENTS IN THE CONTEXT OF CREATIVE
ECONOMY APPROACH**

Abstract

Creative class is the driving force of creative economy approach as a regional development policy. If the quality and effectiveness of higher educated creative class will be increased, regional development level will be increased. Although social capital is a new phenomenon in development literature as creative economy, it has critical roles on human capital and human development. Creative class with a high level social capital will have a advance role in regional development. Social capital level of university students are measured by frequency analyse in the study. As a result of analyse, it is seen that, tolerance level and regional loyalty of university students are sufficient but there are shortages of thrust level and network capabilities. Social capital level of university students can be increased by using thrust and network capability promoting policies. By this way, quality and efficiency of creative class will be increased and regional development will gain acceleration.

Key Words: *Social Capital, Social Capital Index, Creative Economics, Creative Class.*

JEL CODES: O34, O35, R11.

1. GİRİŞ

Son yıllarda özellikle kalkınma alanındaki rolü irdelenmeye başlanan sosyal sermaye kavramı literatürdeki önemini gün geçtikçe artırmaktadır. Büyüme ile kalkınma arasındaki ayrımın daha net ortaya konulduğu modern iktisat yazınında sosyal sermayeye ilişkin farkındalık seviyesinin arttığı görülmektedir. Her ne kadar son yıllarda yapılan akademik çalışmalardaki gelişim dikkat çekse de sosyal sermaye kavramının izlerini Adam Smith (1776), Karl Marks (1845, 1850), Emile Durkheim (1893), Thorstein Veblen (1899), Max Weber ve hatta Aristo (MÖ. 335)'nin çalışmaları bulmak mümkündür (Seki ve Karataş, 2016: 4).

Sosyal sermayeye ilişkin modern bakış açısının geliştirilmesinde öncü olan iki bilim adamı Robert D. Putnam, Francis Fukuyama ve James Coleman'dır. Putnam sosyal sermayenin kolektif harekete katkıları üzerinde yoğunlaşırken, Fukuyama güven duygusunun sosyal sermayenin temelini oluşturduğu görüşünü işlemiştir (Seki ve Karataş, 2016: 12, 22). Coleman (1988)'e göre ise sosyal sermaye; sosyal yapının bazı yönlerini oluşturan ve yapı içindeki ortak aktörlerin veya bireylerin eylemlerini kolaylaştıran, ortak özellikleri olan farklı varlıkların bir bütünüdür.

Sosyal sermaye olgusu tek bir yolla tanımlanamayacak kadar iç içe geçmiş sosyal bir ilişkiler ağıdır. Ancak özellikle uluslararası kuruluşların üzerinde mutabakata vardıkları bazı özelliklerden yola çıkılarak yapılan tanımlamalar da mevcuttur. Buna göre Dünya bankası sosyal sermayeyi şu şekilde tanımlamaktadır:

“Sosyal sermaye bir toplumun sosyal etkileşiminin niteliği ve niceliği ile şekillenen normları, ilişkileri ve kurumları ifade eder. Sosyal sermaye, bir toplumun temelini oluşturan kurumlar toplamı değil; onları bir arada tutan bir çeşit yapıştırıcıdır.” (National Statistics, 2001: 9).

OECD, 2001 yılında yayınladığı “Ulusların Mutluluğu: Beşeri ve Sosyal Sermayenin Rolü” adlı çalışmasında sosyal sermayeyi, *“birlikte çalışma ve yaşamayı mümkün kılan bireyler arası ilişki ağları ve karşılıklı anlayış duyguları gibi yapısal ve psikolojik unsurlar”* olarak tanımlamıştır.*

Birçok farklı unsuru içeren sosyal sermaye kavramının iktisadi boyutu daha çok kalkınma ekonomisi literatüründe incelenmiştir. Çalışmanın odak noktasını sosyal sermayenin yaratıcı sınıf üzerindeki etkisinin ortaya konulması ve bu etkinin bölgesel kalkınma açısından değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde sosyal sermaye ve kalkınma ilişkisinin incelendiği literatüre ilişkin bir özet yapılacak, üçüncü bölümde yaratıcı ekonomi bağlamında yaratıcı sınıf yaklaşımı açıklanacak, üçüncü bölümde BİİBF öğrencilerinin sosyal sermaye sevilerinin belirlenmeye çalışıldığı ampirik analize ve son olarak da dördüncü bölümde sonuç ve değerlendirmeye yer verilecektir.

2. SOSYAL SERMAYE VE KALKINMAYA İLİŞKİN LİTERATÜR ÖZETİ

Kalkınma ile sosyal sermaye olgusunun etkileşiminin incelendiği literatüre bakıldığında çalışmaların hem bölgesel hem de ulusal ölçekte olduğu görülmektedir. Son dönem çalışmaları incelendiğinde analiz edilen bölgelerin de sadece gelişmiş ülkeler değil aynı zamanda gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler olduğu dikkati çekmektedir. Buradan hareketle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarının kaynağında sosyal sermaye olgusunun arandığı da söylenebilir.

Uluslararası bazda yapılan kapsamlı çalışmalardan başlıcaları şunlardır:

* Sosyal sermaye kavramı tanımına ilişkin daha ayrıntı için bkz. Milani (2003).

Dünya Bankası (1998), 47 ülkenin analiz edildiği çalışmada korelasyon yöntemi kullanılmış ve gelişmişlik düzeyi yüksek olan ülkelerin sosyal sermaye düzeylerinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zak ve Knack (2001) tarafından 37 ülke için yatay kesit ülke analizi yöntemi ile yapılan çalışmaya göre yüksek güven düzeyine sahip toplumlar daha yüksek yatırım ve büyüme oranlarına sahiptirler. Diğer bir kapsamlı çalışma da Karagül ve Akçay (2002) tarafından 36 ülke için yapılmıştır. Yine yatay kesit analizi kullanılan çalışmada sosyal güven düzeyi yüksek olan ülkelerin ekonomik büyüme performanslarının da yüksek olduğu görülmüştür.

Literatürde Avrupa ülkelerini konu alan çalışmalar da mevcuttur. Chiristoforou (2006) 32 Avrupa ülkesini yatay kesit veriler yardımıyla analiz edildiği çalışmada sosyal sermayenin ekonomik büyümeden ziyade insani kalkınma üzerindeki pozitif etkisinin daha çok olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kaldaru ve Parts (2005) tarafından 34 Avrupa ülkesinin temel bileşenler analizi yapılmış ve insani kalkınma endeksi üzerindeki değişmeye neden olan en önemli değişkenlerin beşeri ve sosyal sermaye olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fidrmuc ve Gerxhani (2004) tarafından 15 AB üyesi ve 13 AB aday ülkesi için yapılan ekonometrik analizde gençlerin ve kırsalda yaşayanların sosyal ağlara daha fazla katıldığı tespit edilmiştir. Neira vd. (2009) tarafından 14 OECD ülkesi için yapılan çalışmada panel veri analizi kullanılmış ve sosyal sermaye ve beşeri sermaye arasında pozitif bir ilişkinin var olduğunu, ayrıca her iki değişkenin de kalkınmayı pozitif etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye özelinde yapılan çalışmalara bakıldığında, Arı hareketi tarafından 2005 yılında 15 ilde yapılan çalışmada anket yöntemi kullanılmış ve Türk toplumunun sosyal sermaye düzeyi düşük çıkmıştır. Erselcan (2009), Sivas, Kayseri ve Tokat illerindeki firmalar için yaptığı çalışmasında korelasyon yöntemi kullanmış ve sosyal ilişkilere yatırım yapan firmaların yüksek işbirliği ve düşük işlem maliyetlerine sahip olmalarından dolayı performans artışı gösterdiklerini ortaya koymuştur. Filiztekin (2009), Türkiye geneli için yaptığı çalışmada temel bileşenler analizi ile sosyal sermaye endeksi hesaplamış ve bu endekse göre ilk üç sırayı Ankara, İstanbul ve Muğla alırken son üç sırayı da Mardin, Ağrı ve Muş illerinin aldığını belirtmiştir. Sosyal sermaye endeksine yönelik yapılan bölgesel analizlerden biri de Karataş ve Seki (2016) tarafından Aksaray ili için yapılan çalışmadır. Çalışmaya göre Aksaray ili komşularına göre daha düşük bir sosyal sermaye ve dolayısı ile daha düşük bir kalkınma seviyesine sahiptir.

Literatür incelendiğinde çalışmaların üzerinde birleştiği ortak hususlar şöyle sıralanabilir:

- Sosyal sermaye seviyeleri yüksek olan ülkelerin gelişmişlik seviyeleri de yüksektir.
- Sosyal sermaye seviyesi ile bölgesel kalkınma arasında pozitif bir ilişki mevcuttur.
- İnsani kalkınma endeksinin en önemli bileşenleri beşeri ve sosyal sermayedir.

Yapılan literatür taramasındaki ampirik çalışmalardan elde edilen bulgular sosyal sermaye olgusunun insani gelişme ve ulusal/bölgesel kalkınma açısından önemini ortaya koymaktadır.

3. BÖLGESEL KALKINMADA YARATICI EKONOMİ YAKLAŞIMI

Kalkınma yaklaşımlarına 2000’li yılların başında katılan yaratıcı ekonomi kuramı hem ulusal hem de bölgesel kalkınma yaklaşımlarına yeni bir soluk getirmiştir. UNCTAD (2008) tarafından “yeni fikirlerin geliştirilmesi ve bu fikirlerin özgün sanatsal ve kültürel ürünler, fonksiyonel tasarımlar, bilimsel buluşlar ve teknolojik yenilikler geliştirmek üzere kullanılması” olarak tanımlanan yaratıcılık özellikle bilgi tabanlı ve yenilikçi ekonomik büyüme politikaları için oldukça önemli bir araç haline gelmiştir. Florida (2005)’e göre bölgesel ekonominin üç temel ayağı bulunmaktadır. 3T olarak da adlandırılan bu ayaklar;

- 1- Yetenek (Talent)
- 2- Teknoloji (Technology)
- 3- Tolerans (Tolerans)’dır.

Söz konusu bu üç ayağı oluşturmak için gerekli olan temel bileşenler yaratıcı endüstriler ve yaratıcı sınıftır.

3.1 Yaratıcı Endüstriler

Howkins (2001) tarafından tanımlanan yaratıcı endüstriler “*ekonomik değer yaratabilecek yeni fikirler geliştiren, entelektüel koruma altında olan yani fikri mülkiyet hakları tarafından korunan*” endüstrilerdir. Burada yaratıcı endüstrileri diğer endüstrilerden ayıran temel fark, yaratıcı endüstrilerde üretilen ürünlerin fikri mülkiyet haklarına konu teşkil etmesidir. Yaratıcı endüstrilerde üretilen ve fikri mülkiyet haklarına konu olan ürünler yaratıcı ürünler olarak tanımlanmaktadır. Yaratıcı ürünler de doğası gereği “*üretiminde yüksek seviyede yaratıcılığa gereksinim duyulan mal ve hizmetler*” olarak tanımlanabilir.

Yaratıcı ekonomi yaklaşımına göre bölgesel kalkınmada lokomotif rol üstlenecek endüstriler yaratıcı endüstrilerdir. Yaratıcı endüstrilerin insan kaynağını diğer bir deyişle beşeri sermayesini aldığı toplumsal sınıf yaratıcı sınıf olarak nitelendirilmektedir.

3.2 Yaratıcı Sınıf

Özellikle bilgi tabanlı ekonomilerde büyümenin kaynağını oluşturan yenilikçilik, yaratıcı endüstrilerde fiziksel bir hal almaktadır. Tamamı fikri mülkiyet haklarına konu olan bu bakımdan yenilikçi olarak nitelendirilebilen, yüksek katma değere sahip yaratıcı mal ve hizmetlerin üretilmesi için gerekli olan en önemli koşullardan biri yaratıcı sınıfların varlığıdır. Hansen (2007) tarafından araştırmacılar, tasarımcılar, mühendisler, sanatçılar, mimarlar, özel sektör veya kamu sektöründeki liderler, sağlık çalışanları ve öğretmenlerden oluştuğu belirtilen yaratıcı sınıfın varlığı, yaratıcı endüstrilerin ihtiyaç duyduğu beşeri sermayenin sağlanması bakımından hayati bir öneme sahiptir.

Yaratıcı sınıfa dâhil olan kişilerin ortak noktaları büyük çoğunluğunun yüksek eğitim almış olmasıdır. Bu bakımdan üniversite öğrencileri potansiyel yaratıcı sınıf üyeleri olarak üzerinde durulması gereken bir toplumsal değerdir.

Çoğunluğu yüksek eğitim almış bireylerden oluşan yaratıcı sınıfın temel değerleri UNCTAD (2008)'de şöyle sıralanmıştır:

- Açıklık (openess)
- Bireysellik (individuality)
- Farklılık/çeşitlilik (diversity)
- Meritokrasi (meritocracy)[†]

Hansen (2007)'ye göre *“bölgesel büyüme gücünü farklı, hoşgörülü ve yeni fikirlere açık yerleri tercih eden yaratıcı sınıftan alır.”*

Yaratıcı ekonomi yaklaşımına göre bir bölgenin kalkınabilmesi için sırasıyla şu üç aşamayı tamamlaması gerekmektedir.

- 1- Yaratıcı sınıfı çekme
- 2- Yenilik yaratma
- 3- Ekonomik büyümeyi uyarma

[†] Meritokrasi: Yönetim erkinin, yetenek ve kişilerin bireysel üstünlüğüne, liyakata dayandığı yönetim biçimi.

Yüksek eğitim almış insanların yoğunluğunda ve etkinliğinde meydana gelecek bir artış bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkileyecektir. Yaratıcı sınıfı oluşturan eğitilmiş kişilerin sosyal sermaye seviyelerinin yükselmesi, yaratıcı sınıfın bulunduğu bölgenin yenilik yaratma ve ekonomik büyümeyi uyarma potansiyelini doğrudan etkileyecektir. Bu bakımdan yaratıcı sınıfın potansiyel üyeleri olan üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye seviyelerinin belirlenmesi, söz konusu sosyal sermaye seviyesini artırıcı politikaların belirlenmesi için önem arz etmektedir.

4. SOSYAL SERMAYE SEVİYESİNİN ÖLÇÜMÜNE İLİŞKİN AMPİRİK BİR ANALİZ

4.1 Örneklem

Çalışmada Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinden 291 kişiye rassal seçim yöntemi ile internet ortamında anket yapılmıştır. Örneklem büyüklüğü dikkate alındığında çalışmanın örneklem sayısından kaynaklanan hata oranı %95 güven seviyesinde yaklaşık olarak %5.55 olarak ölçülmüştür.

4.2 Yöntem

Çalışmada ankete dayalı bir analiz yöntemi kullanılmıştır. Anketten elde edilen sonuçların frekans analizinin yapıldığı çalışmada ankete katılan öğrencilere toplam 43 soru sorulmuştur. Sorular, Karataş ve Seki (2017) çalışmasında kullanılan soruların örnekleme uyarlanması ile elde edilmiştir.

Ankette uygulanan sorular ile sosyal sermaye endeksinin bileşenlerini oluşturan Güven, Ağ-Bağlantı (Network), Karşılıklı Yardımlaşma ve İşbirliği, Bölgesel Aidiyet ve Tolerans alt bileşenlerinin frekans analizi gerçekleştirilmiştir.

4.3 Analiz Sonuçları

4.3.1 Örneklem Özellikleri

Çalışmaya katılan toplam 292 öğrencinin %53.8'i bayan, %46.2'si ise erkeklerden oluşmaktadır. %81.8'i 18-23 yaş arasındayken, %13.4'ü 23-25 yaş arasındadır. %4.5'i ise 25 yaş ve üzeridir. Ankete katılanların %93.5'i lisans, %6.5'i yüksek

lisans öğrencisidir. Ankete katılan öğrencilerin %37.7'si aylık 500 TL ve altında bir gelire sahipken, %46.2'si 500-1000 TL arasında gelire sahiptir. 1000 TL ve üzeri gelire sahip öğrenciler ise %16.1'lik kısmı oluşturmaktadır.

Ankete katılanların yarısı büyükşehir ve illerde yaşarken diğer yarısı sırasıyla ilçe (%34.9), kasaba (%3.1) ve köyde (%11.6) yaşamaktadır.

Öğrencilerin %90'ı sosyal medyayı sürekli kullanırken, %44.2'si ancak haftada birkaç kez gazete okumaktadır. Öğrencilerin haber kaynağı olarak tercihlerinde de ilk sırayı sosyal medya oluşturmaktadır.

Örneklemin genel özellikleri incelendiğinde kent kökenli, lisans öğrenimi gören, düşük gelirli ve iletişim yöntemi olarak sosyal medyayı kullanan bir kitle olduğu görülmektedir.

4.3.2 Güven Bileşeni

Güven bileşenini etkileyen unsurlar; genel güven düzeyi, günlük ilişkilerdeki güven düzeyi, en çok güven duyulan kişiler ve en çok güven duyulan kurumlardır.

Fakültede son bir yılda güven seviyesinin arttığını düşünenler ile azaldığını düşünenlerin oranı hemen hemen aynı olmakla beraber yaklaşık %35'lik bir kesim bu konu hakkında herhangi bir fikrinin olmadığını belirtmiştir. Bununla beraber maddi anlamda bir zorlukla karşılaştığında öğrencilerin %70'den daha fazlası kendisine yardım edileceğini, aynı durumda kalan arkadaşlarına da kendilerinin yardım edeceğini belirtmiştir. Öğrencilerin en çok güven duydukları kişiler sırasıyla aile bireyleri, arkadaşlar ve komşular olmuştur. Ancak komşular ve hemşerilere güven konusunda kararsızların çoğunlukta olması dikkat çekmektedir. Kurumsal güven unsuru analiz edildiğinde en güvenilir kurumun polis teşkilatı olduğu görülmektedir. Polis teşkilatını Türkiye Büyük Millet Meclisi takip etmektedir. Adalet ve hükümete güvende ise kararsızlar büyük bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Ayrıca bu iki kurumda güven konusunda bir bölünmüşlük dikkat çekmektedir. Adalet ve hükümete güven konusunda bir karara varabilen öğrencilerin güvenmeme ve güvenme arasında neredeyse eşit oranda dağıldığı görülmektedir.

Güven bileşenine ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde öğrencilerin kendilerini genel olarak güvende hissetmedikleri, bireysel ilişkilerinde aile ve arkadaşlarına güvendikleri görülmektedir. Maddi açıdan kendilerini güvende hisseden üniversite öğrencileri, kurumsal anlamda ise sadece polis teşkilatına güven duymaktadır. Özellikle adalet ve hükümete olan güven algısında kararsızların çok olması, güven duyanlar ile duymayanların ise neredeyse aynı oranda dağılım göstermesi yasama

ve yürütmede kolluk kuvvetlerine güven dışında bir bölünmüşlük olduğunu göstermektedir.

4.3.3 Ağ-Bağlantı (Network) Bileşeni

Ağ-Bağlantı bileşeni etkileyen unsurlar; gönüllü olarak üye olunan kuruluşlar/gruplar, üye olunan kuruluşların/grupların karar alma süreçlerinde etkili olma oranı ve siyasi etkinliklere katılım oranıdır.

Söz konusu unsurlar incelendiğinde üniversite öğrencilerinin %41.4'lük kesiminin hiçbir kuruluş veya gruba katılmadığı, %39.7'lik kısmının ise sadece öğrenci topluluklarına katıldığı görülmektedir. Öğrencilerin %35.6'lık kesimi katıldıkları grupların karar alma süreçlerindeki etkinliklerini oldukça az olarak tanımlarken, %19.5'lik kesim de karar alma süreçlerindeki etkinliklerini az olarak tanımlamaktadır. Karar alma süreçlerinde etkinliklerini fazla ve çok fazla olarak görenlerin oranı ise toplamda sadece %16.7 olmuştur. Öğrencilerin siyasi etkinliklere katılımı da büyük oranda seçim ve referandumlara katılma şeklinde olmuştur. Siyasi partilere üyelik, gençlik veya kadın kollarında aktif çalışma oranları ise en az katılım gösterilen siyasi faaliyetler olarak dikkat çekmektedir.

Yukarıdaki sonuçları değerlendirildiğinde sosyal sermaye seviyesini belirleyen üç temel bileşenden biri olan Ağ-Bağlantıları (Network) bileşeni bakımından üniversite öğrencilerin zayıf kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

4.3.4 Karşılıklı Yardımlaşma ve İşbirliği Bileşeni

Karşılıklı yardımlaşma ve işbirliği bileşeni; komşularla olan ilişkiler, toplumsal fayda sağlayan etkinliklere katılım, toplumsal aktivitelere gönüllü katılım ve toplumsal aktivitelere katılım amacı ile belirlenir.

Öğrencilerin büyük bir kısmı çevresindeki kişilerin toplumsal fayda sağlayacak aktivitelere gönüllü katılacağını düşünmektedir. Ancak öğrencilerin toplumsal faaliyetlere katılma oranı %45.2 seviyesinde kalmıştır. Komşularla olan ilişkiler güvensizlikten dolayı sınırlı kalmaktadır.

Üniversite öğrencileri karşılıklı yardımlaşma ve işbirliği bileşeni bakımından nispeten iyi durumdadır.

4.3.5 Bölgesel Aidiyet ve Tolerans Bileşeni

Tolerans yaratıcı sınıfın bir bölgeye çekilebilmesi için gerekli en önemli etkenlerden biridir. Bölgesel aidiyet ise yaratıcı sınıfın bölge ile olan bağının gücünü ortaya koyması bakımından önem teşkil etmektedir.

Öğrencilerin %44.2'lik kesimi kendilerini yaşadıkları şehrin bir parçası olarak görmektedir. %34.2'lik kesimi ise kendisini kısmen yaşadığı şehrin bir parçası olarak görmektedir. Öğrencilerin %73.6'lık kısmı yaşadığı şehrin/bölgenin bir parçası olmayı önemli görmektedir. Bu sonuçlardan da görüleceği üzere üniversite öğrencilerinin yaşadıkları bölgeye aidiyet seviyeleri yüksektir.

Öğrencilerin %54.5'lik kesimi insanlar arasındaki gelir durumu, sosyal statü, etnik durum, dini farklar, politik görüş gibi farklılıkların sorun oluşturabilecek etkenler olduğunu düşünmektedir. Bu etkenlerden problem yaratma potansiyeli en fazla olanlar sırasıyla eğitim, gelir, sosyal statü ve politik görüşlerdeki farklılıklardır.

Farklılıklara tolerans gösterme açısından üniversite öğrencilerinin en fazla tolerans gösterdiği grup yabancı göçmenlerdir. Göçmenleri sırasıyla eşcinseller, AIDS hastaları, sabıkalı kişiler, alkolikler ve uyuşturucu bağımlıları izlemektedir.

Tolerans seviyelerine bakıldığında üniversite öğrencilerinin bağımlılar dışındaki gruplara karşı yüksek bir tolerans seviyesine sahip olduklarını görmekteyiz.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yaratıcı ekonomi yaklaşımına göre bölgesel kalkınmanın üç temel aşamasından ilki yaratıcı sınıfı bölgeye çekmektir. Ancak bu aşama gerçekleşikten sonra yenilik üretimine geçilebilir. Yaratıcı sınıfın bölgesel kalkınmanın ilk aşaması olarak görüldüğü bu yaklaşımda bölgesel kalkınma politikalarını belirlerken yaratıcı sınıfın özelliklerinin ortaya konulması önem taşımaktadır. Yaratıcı sınıfın beslendiği kaynağı oluşturan üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye seviyelerinin belirlenmesi ve söz konusu seviyenin yükseltilmesi, yaratıcı sınıfın kalitesini ve etkinliğini artıracığından, yaratıcı sınıfın itici güç olduğu bölgesel kalkınma stratejilerinin de başarı oranını artıracaktır.

Üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye seviyesi dört alt başlık altında analiz edilmiştir. Güven bileşenine ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde öğrencilerin kendilerini genel olarak güvende hissetmedikleri, Ağ-Bağlantıları (Network) bileşeni bakımından üniversite öğrencilerin zayıf kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Üniversite öğrencileri karşılıklı yardımlaşma ve işbirliği bileşeni

bakımından nispeten iyi durumdadır. Farklılıklara tolerans gösterme açısından üniversite öğrencilerinin en fazla tolerans gösterdiği grup yabancı göçmenlerdir. Göçmenleri sırasıyla eşcinseller, AIDS hastaları, sabıkalı kişiler, alkolikler ve uyuşturucu bağımlıları izlemektedir. Tolerans seviyelerine bakıldığında üniversite öğrencilerinin bağımlılar dışındaki gruplara karşı yüksek bir tolerans seviyesine sahip olduklarını görmekteyiz. Ayrıca üniversite öğrencilerinin yaşadıkları bölgeye olan aidiyet seviyeleri de yüksektir.

Mevcut durum gözden geçirildiğinde üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye seviyelerinin istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir. Özellikle bireysel ve kurumsal güven ortamının sağlanmasına ve öğrencilerin ağ-bağlantılarına etkin katılımın sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınması öncelikli politika önerileri arasındadır.

KAYNAKLAR

Arı hareketi, (2005), “Türk toplumu ve Sosyal Sermaye”, [http://www.ari.org.tr/index_tr.asp], Erişim: (04/03/2015).

Christoforou, A., (2006), “Social Capital, Economic Growth and Human Development: An Empirical Investigation across European Countries”, *The Annual Meeting of the Human Development and Capability Association, Freedom and Justice*, [http://www.hdca.org/pubs/6_1_Christoforou.pdf], Erişim (11/03/2015).

Coleman, J. S., (1988) “Social Capital in The Creation of Human Capital”, *American Journal of Sociology*, (94/94), 95–120.

Erselcan, F., (2009), *Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma: Sivas, Kayseri, Yozgat Bölgesinde Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Fidrmuc, J. And Gerxhni, K., (2007), *Mind the Gap! Social Capital, East and West*, Centre for Economic Development Institutions, London.

Filiztekin, A.,(2009), *Türkiye İçin Bir Rekabet Endeksi*, EDAM ve Deloitte Türkiye Ortak Yayını, [<http://www.edam.org.tr/images/PDF/yayinlar/Reports/t%FCrkiye%20icin%20bir%20rekabet%20endek%20si.pdf>], Erişim: (08/06/2015).

Florida, R., (2005), *Cities and The Creative Class*, Routledge Publications, New York, USA.

Hansen, H. K., (2007), “Technology, Talent and Tolerance – The Geography of the Creative Class in Sweden”, *Lund University Department of Social and Economic Geography Report, No. 169*.

Howkins, J., (2001), *The Creative Economy*, The Penguin Press Publications, London, England.

Kaldaru, H. ve Parts, Eve., (2005), “The Effect of Macro-level Social Capital on Sustainable Economic Development”, *University of Tartu Faculty of Economics and Business Administration Working Paper, 42*, 1-46.

Karagül, M. ve Akçay, S., (2002), “Ekonomik Büyüme ve Sosyal Sermaye: Ampirik Bir Kanıt”, *İktisat, İşletme ve Finans*, (17/198), 82-90.

Karataş, İ. ve Seki, İ., (2017), “Sosyal Sermaye ve Bölgesel Kalkınma İlişkisi: Aksaray Örneği”, *Ege Akademik Bakış*, (17/1), 105 – 126.

Milani, C., (2003), “Social Capital and Local Development Theories: Lessons from the Pintadas Experience”, [<http://www.adm.ufba.br/capitalsocial/.../ISTR%202003%20English%20version.Pdf>], Erişim: (09/03/2015).

National Statistics, (2001), “Social Capital a Review of the Literature”, Social Analysis and Reporting Division Office for National Statistics, 1-45.

Neira, I., Vazquez, E. and Portella, M. (2009), “An Empirical Analysis of Social Capital and Economic Growth in Europe (1980-2000)”, *Social Indicators Research*,(92/1), 111-129.

OECD, (2001), *The Well-Being of Nations: The Role of Human and Social Capital*, Paris.

Seki, İ., (2013), “The Role of Non-Government Organisations in Regional Development: Creative Economy Approach”, *8th International NGO's Conference*, 25 – 26 October, Çanakkale.

Seki, İ. ve Karataş, İ., (2016), *Kalkınma Zincirinin Kayıp Halkası Sosyal Sermaye*, Dora Basım-Yayın, Bursa.

UNCTAD, (2008), *Creative Economy Report The Challenge of Assessing The Creative Economy: Towards Informed Policy Making*, UNCTAD Publications, New York, USA.

World Bank, (1998), “The Initiative on Defining, Mentoring and Measuring Social Capital: Overview and Program Description”, *Social Capital Initiative Working Paper*, No. 1, 1-33.

Zak, J. P. and Knack, S., (2001), “Trust and Growth”, *Economic Journal*, Royal Economic Society, (111/470), 295-321.